

עלון דברי חיים לחג הסוכות

והנה, כאשר יורדים גשמים בחג, המאלצים את האדם מישראל לבטל ממצות סוכה, הרי זה אות מבשר רעה שכביכול מן השמים אין חפצים להמתיק הדינים, כי אם שישארו בתוקפם ובגבורתם.

וזהו שהמשילו חז"ל "משל לעבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. שכן "מזיגה" עניינה ומטרתה עירוב המים ביין על מנת להמתיק את חריפותו, כדי לעשותו ראוי לשתיה. ואכן, היין מורה על דין והמים על חסד.

והנה כי כן, האדם מישראל מבקש "למוזג כוס לרבו" דהיינו להרבות במצות החג כדי להמתיק ע"י כך את הדין ולבטל את תקפו, אך כשהאדון שופך לו קיתון מים על פניו, שמע מינה שאין הוא רוצה ב"מזיגה", אלא חפץ להותיר את הדינים בתוקפם ח"ו.

הגאון מוילנא

"מצטער פטור מן הסוכה"

הנה בכל מצוות התורה, מחוייב האדם לקיימן אף אם מצטער בעשייתן, ואדרבה – לפום צערא אגרא, ואף חולה אם אין בו סכנה, חייב בקיום המצות, וכגון באכילת מצה שחייב בה אף אם מצטער.

וצ"ב א"כ מפני מה נשתנתה מצות סוכה מכל מצוות התורה, שבה פטרה התורה את המצטער, ולא עוד אלא שאמרו על מי שיושב בסוכה כשמצטער שנקרא "הדיוט"?

ויתר על כן, הנה יסוד מצות סוכה הוא כנגד גזירת הגלות, וכמו שאמרו חז"ל "גולין מבתיהם מסוכה לסוכה והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל", וכתב המהרי"ל: כל אדם יעשה סוכתו קבע ודירתו ארעי, שאם ח"ו נגזר עליו גלות נתכפר בזה. ולפ"ז גדלה התמיהה, מפני מה פטרו המצטער, הרי אדרבה, ככל שיצטער כך תגדל גם תחושת הגלות, וכנגד זה תגדל הכפרה?

זאת ועוד, מחד גיסא מצינו שהשמחה היא מיסודי מצוה זו ומחוייב עד שכתבו האחרונים שעיקר יסוד המצוה בסוכה הוא התענוג וההנאה, שהתורה אמרה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, דהיינו שהשימוש וההנאה שיש לאדם בביתו כל השנה יהיה בסוכה, הכיצד א"כ גלות ושמחה חוברות יחדיו ומשמשות בערבובייה?

אלא, יש לבאר, שאכן רצון התורה הוא שנצא מדירת הקבע לדירת ארעי, שזוהי בחינת גלות, ואולם יחד עם זאת, רצון התורה הוא שבתוך אותה דירה "גלותית" וארעית, נתענג ונתעדן ככל אות נפשנו וכברכת ה' עלינו.

וכל כך למה? כי מצות סוכה היא זכר לסוכות ולענני כבוד שהקיפו את ישראל בצאתם ממצרים, והנה, מנהגו של עולם, שכאשר גולים בני המדינה למדינה אחרת, הריהם מתייסרים ומעונים בדרכי נדודים, במאכלם ומשתם, בשנתם ובמלבושיהם ובכל אשר להם. לא כן היתה יציאתם של ישראל ממצרים, שכן, אף כשהיו בדרך, בגלות, במדבר הגדול, בכל זאת לא ידעו כל קושי וצער, ענני הכבוד היו מקיפים אותם להגן עליהם מפני השרב והשמש ומפני הקור והרוחות, המן שירד מן השמים היה מוטעם בכל הטעמים, ומבארה של מרים שתו לרוויה מים חיים, הענן שף את בגדיהם ומלבנן ומגהצן.

וזכר לחסד הגדול הזה, אמרה תורה "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי", שזוהי בחינת גלות ונדודים, כיציאת מצרים בשעתה. ברם, שם

"שור או כשב או עז כי יולד" וקריאת התורה דיו"ט ראשון

מפני מה קורין בתורה ביום א' דסוכות בפרשת "שור או כשב או עז כי יולד", הלא מן הראוי היה להתחיל ישר בפרשת מועדות ולדלג על אותם ח' פסוקים אשר לכאורה אינם מענייניו של יום?

אמרו חז"ל שאומות העולם מקניטים את ישראל באומרם: עשיתם את העגל, ובדק הקב"ה בדברים ולא מצא בהם ממש, לפיכך נעשה שור ראש לכל הקרבנות, הדא הוא דכתיב "שור או כשב או עז". נמצינו למדים, שבקריאה בפרשה זו של "שור או כשב" יש משום עדות שנמחל להם לישראל עון העגל.

והנה ביאר הגר"א שחג הסוכות נקבע לחודש תשרי זכר לענני הכבוד ששבו להקיף את ישראל לאחר שנתכפר להם חטאם במעשה העגל. לפיכך קורין בחג הסוכות את פרשת "שור או כשב", ומקדימים את קריאתה לפני פרשת המועדות הסמוכה לה, לאות ועדות שנמחל עוונם של ישראל במעשה העגל, והרי זה מענייניו של יום, שהלא זה גופא עניינו של חג הסוכות כפי שביאר הגר"א!

רבי דוד יונגרייז

"ותתן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון...מקרא קודש" [תפילה לג' רגלים]

הנה ביום טוב שחל בשבת מוסיפים ואומרים "באהבה מקרא קודש". ויש לפרש בדרך צחות, דהנה ב' מצות נצטיינו ביום טוב: הא' – קריאת מקרא קודש ואיסור מלאכת עבודה, ב' – מצות שמחה ואכילה ושתיה. והנה, בעת קבלת התורה, היה הקב"ה צריך לכפות עלינו הר כגיגית רק לגבי החלק הראשון של מצות יום טוב, דהיינו על קריאת מקרא קודש ואיסור מלאכת עבודה, ואילו את חלקה השני של המצוה – שמחה, אכילה ושתיה – ודאי שקיבלו את ישראל באהבה וברצון.

וזהו שנאמר בסדר התפילה: "ותתן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון", כי את מצות שמחת יום טוב אכן קיבלו ישראל ברצון. ברם, את חלק המצוה של "מקרא קודש" לא קיבלו ברצון, ולכן ביום טוב לא אומרים "באהבה מקרא קודש", רק כשחל יום טוב בשבת, מוסיפים ואומרים "באהבה מקרא קודש" לפי שכשנצטוו ישראל במרה על השבת קיבלו ברצון אף את חלק ה"מקרא קודש" של מצות השבת.

ולפ"ז גם מבואר מפני מה ביום טוב שחל בשבת אומרים אנו פעמיים "באהבה" – הראשונה כנגד מצות שמחת יום טוב, והשנייה כנגד מצות "מקרא קודש" של השבת.

בנין שלמה

"יורדו גשמים מאימתי מותר לפנות? משתסרח המקפה, משלו משל למה הדבר דומה? לעבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו" [סוכה כ"ח]

וצ"ב מהו פשר הלשון "למוזג"?

הנה ראש השנה ויום הכיפורים הם ימי דין, ואחריהם באים ימי החג אשר הם ימי רחמים, שכן הם נועדו להמתיק הדינים – ע"י מצות החג המקיפות את ישראל.

"תשובו כעין תדורו" שהישיבה באותה דירת ארעי תהא בשמחה וטוב לבב כשיבתם של ישראל בסוכות במדבר.

ומעתה יובן היטב, מפני מה המצטער פטור מן הסוכה, כי כל יסודה ומחותה של המצוה הוא כדי להתענג ולהתעדרן בעת הישיבה – בדירת ארעי, עדות וזכר ליציאת מצרים, וא"כ, כאשר מצטער האדם, הרי אז בטל יסוד המצוה ובטלה תכליתה, ומעתה אין עוד טעם בקיומה, כי לא לצער וסבל ניתנה המצוה, אלא אדרבה ואדרבה – לעונג ולהנאה.

ולפיכך, אם ממשיך האדם לשבת בסוכה גם בעודו מצטער – כי אז לא רק שאין טעם וערך למצוה, אלא נוהג הוא ההיפך הגמור ממטרתה ותכליתה, ואם כן הרי הוא הדיוט.

באר יוסף

"הושענא למענך אלקינו הושענא" [סדר ההושענות]

יש לפרש בקשה זו ע"פ משל למלך אדיר במלוכה שנסע לאיזה עיר בארץ ממלכתו, וטרם בא לשם, הוציאו קול במחנה כי המלך מגיע מעיר לעיר ויחנה שם לזמן מוגבל ולכל אי תנתן האפשרות לבוא לפניו ולהתחנן על נפשו, כי חפץ חסד הוא ורוצה המלך להיטיב עם עמו נחלתו. וכן היה, שבמשך כל הזמן שהיה המלך שוכן בקרבם, באו כל העם לפניו בשאלתם ובבקשתם.

ובהגיע יום האחרון, יום אשר נוסע בו המלך ועוזב את העיר, הכריזו לאמור שהמלך נוסע. והיה ביום ההוא, ניגש איש א' אשר עדיין לא ביקש את מבוקשו, ויטייב לפני המלך לבקש בקשתו, וכשראה אותו המלך, נתמלא חימה ושאל ברוגז: למה התרשלת לבוא עד היום האחרון אשר הנני כבר עומד לנסוע, הלא היה לך זמן לפני כן לבוא ולהתחנן לפני, ואין זו הדרך להתעצל ולהשאיר את זאת ליום אחרון? והאיש ענה: אדוני המלך, אל יחר אפי בעבדך, כי אין מחשבתי כדרך שאר בני אדם, שכן אותם שאר בני אדם באו רק כדי לבקש את מבוקשם וטובתם, לא כן אני עבדך, לא באתי הנה לבקש בעד עצמי, כי אם לבקש בעד המלך וטובתו לבדו. וכשמע המלך את דברי עבדו הנאמרים באמת ובתמים, מה מאוד הוטבו דבריו ומצא חן ושכל טוב בעיניו, ותחת רוגזו נהפך עליו לרחמים, ויטיב עמו.

הנמשל הוא, שמלך מלכי המלכים הקב"ה נמצא אתנו היום כבר מר"ח אלול, ומני אז ניתנה האפשרות להיות דורש ה' בהימצאו, ודלתות שמים נפתחו לבוא לפניו, ולשפוך לב כמים אל הקב"ה ובעוונותינו הרבים לא שמנו לב לזה במשך כל ימי הסליחות והרחמים. ורק עכשיו, ביומו האחרון של ימי הרחמים אשר הקב"ה עודנו איתנו, יום הושענא רבה, אשר בו מסירת הפתקין, נתעוררנו לבוא אל שער המלך, טרם נועל השער לפני הדופקים. ואיך לא תכסה הבושה את פנינו לבוא לפני המלך ביום האחרון ולבקש ממנו סליחה ורחמים, תחת אשר היה עלינו להיות זריזים מקדימים ולא לזלזל בימים האלו אשר יעבורו. אמנם מענה א' יש בפניו ובפיות עמינו בית ישראל, כי לא למעננו באנו לבקש, כי אם למענך אלוקינו, ובכן "הושענא למענך אלקינו הושענא!!!"

בשם הישמח משה

פינת ההלכה – סוכה שאינה ראויה לשינה, אם יוצא בה

ידי חובה באכילה?

המרדכי ועוד נוקטים שסוכה העשויה במקום שאינו ראוי לשינה, אינו יוצא בה ידי חובה אף באכילה.

וכך פסק הרמ"א: אם עשה הסוכה מתחילה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה, או שאי אפשר לעשות לו א' מהם בסוכה מחמת דמתיירא מליסטים או מגנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה

כלל, אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הוי כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו.

ומסופר על תלמיד חכם א' שהיה בחג הסוכות במחיצת החפץ חיים, וראה כי הוא מדקדק בלילה שישאר השולחן בסוכה בשעת השינה. כאשר שאל את החפץ חיים לפרש הדבר, השיבו, כי כך יש לנהוג ע"פ דברי הרמ"א שהמצטער בסוכתו בשינה אינו יוצא גם באכילה, כיון שהיא צריכה להיות ראויה לכל דבר. לפיכך הוא הדין איכפא, כשראויה הסוכה לשינה ואינה ראויה לאכילה, לא יוצא בה ידי חובת שינה, וכיון שאין הבריות נוהגים לאכול בלי שולחן, נחשבת סוכה זו כאינה ראויה לאכילה, וא"כ אינו יוצא בה ידי חובת שינה.

טללי אורות

סיפורי השבוע

בעת שהותו של מרן הגר"י מבריסק בא' מעיירות המרפא בחוץ לארץ, נפגש שם עם הרב יצחק יעקב וויס, גאב"ד ירושלים, ונקשרו ביניהם קשרי ידידות.

לימים, סיפר הרב וויס, שהגר"י היה נוהג להתבונן במראה קטנה כדי לוודא שהתפילין של ראש מונחות במקומן.

והנה חרה הדבר לא' החסידים, אשר לדעתו אין זה מדרך חסידות להתבונן במראה, כידוע מתשובת בעל הדברי חיים מצאנז, שכתב "אם לראות במראה שהתפילין יהיה באמצע – הוא דברי בורות..." ולא נתקררה דעתו של אותו חסיד עד שנטל המראה של הגר"י.

אמר לו הגר"י: הן חסיד אתה, ומחמת חסידותך עשית זאת, אם כן, הבה אספר לך סיפור חסידים, וממקום שבאת לטעון כנגדי – מבעל הדברי חיים עצמו, אשיב לך מדידיה אדידיה:

פעם ישן הדברי חיים בסוכתו, וגשמי זעף התחילו לרדת עד שהכרים והכסתות נתמלאו מים, ואף הוא עצמו נרטב עד לשד עצמותיו.

ביקשו בני ביתו להניאו מלישון בסוכה, שהרי יש לו דין מצטער הפטור מן הסוכה, וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל על זה שכר, ואינו אלא הדיוט.

השיב הדברי חיים כנגדם: מוטב שאקרא "הדיוט" ובלבד שאקיים מצות סוכה.

סיים הרב מבריסק ואמר: אף אני אומר לך, אמנם הדברי חיים כתב שלהתבונן במראה כדי לבדוק את מקום התפילין של ראש הוא "בורות", מוטב אהיה קרוי "בור" ומצות התפילין אקיים כהידורה...

פעם בשבת חול המועד סוכות נכנס האמרי אמת מגור לערוך "שולחן" בסוכה, וגשם עז ניתך ארצה ללא הפוגה ולא יכלו לאכול בסוכה. פנה האדמו"ר להיכנס אל ביתו, ועיני כל הנוכחים הביעו צער מסימן הקללה.

אמר האדמו"ר: תנוח דעתכם, רק גשם שיורד בתחילת חג הסוכות הוא סימן קללה, אך אם תחילת החג היתה טובה, שאינו כשופכו על פניו, מה לי אם אח"כ יורדים גשמים, שהרי העיקר הוא ההתחלה, וגם עיקר מצות סוכה הוא בתחילתה.

ואף מקור לכך מצאנו בפירושו המשניות להרמב"ם שכתב "זירידת הגשמים בתחילת הסוכות, רמז כי ה' אינו מקבל מעשיהם ברצון".

חג שמח!

יוצא לאור לע"נ חנה בת תאמו. ת.ג.צ.ב.ה.

לכל ענייני העלון נא לפנות לטל' 9789-296-978-001

לקבלת הגליון באימייל נא לשלוח אימייל ל-

kossover@gmail.com